

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

ΜΕΣ' ΣΤΑ ΑΙΜΑΤΑ

Βρίσκομαι μέσα στα αίματα. Από παντού θάνατος, σφαγή, σπαραγμός, ξεψυχίσματα, χτύπημα της ζωής και της χαράς, της αγάπης του φίλου, του παλμού της καρδιάς μιας μητέρας, του άθωου τερετίσματος δυο μικρών, το κελάϊδημα κόβεται απότομα μαζί με το χαροκόπημα της ζωής. Το φύσημα και το ψιθύρισμα του πεύκου, το μουρμούρισμα και το κελάρρισμα του αϊλακίου, το φλοίσβισμα άκομα του άκρογαλιού, το βόϊσμα του βοβολιού, της μέλισσας και το άνάλαφρο σαν πνοή από άεράκι φτεροκόπημα από μύριες πεταλούδες, το άνατρίχισμα του λεπτόκορμου μικρού κρίνου, και το τρεμοπαίξιμο των άστερωτών φύλλων της μαργαρίτας, όλα μαζί τρομαγμένα, ξαφνισμένα, παραξενεμένα, για το άναπάντεχο κακό που γίνεται, σταμάτησαν, σόπασαν, κ' έμειναν άκίνητα σκαλωμένα και μαρμαρωμένα στο φόβο, στη φρίκη και στο θάνατο!

Όλα ήταν άρμονία, και ταίριασμα, και ζωγραφιά. Κι' ό έρωτας άλλο που δέ ζητούσε παρά να παίξει και να φτεροκοπήσει και αυτός άνάμεσα στις φυλλωσιές, και παίζοντας και κρυφοπηδώντας από κλαρί σε κλαρί κι' από φύλλο σε φύλλο να σταματήσει στο κάτω-κάτω εκεί που κατά τον ποιητή βρίσκεται το ταίρι, το ζευγάρι: Δυο τρυγόνια ψηλά, δυο όρνιθία μεσ' στα σκίνα και τα σπάτια και τις λιγαριές, δυο πουλάκια, δυο κεφαλάδες, δυο λευκονούρες σπίνι, φλόρια, γαρδέλια: "Όλη αυτή ή λαμπερόχρωμη, ή άγγελοκάμωτη, ή ούρανοπελαγούσα συντροφιά, τα σμαράγδια, και τα ρουμπίνια, τα στολίδια και τα πλουμιά των φύλλων των κλαριών και του βάτου σπαρταράει, και χορδιοχτυπάει και χτυπιέται και ματώνει. Δυληθιτέ την! Ποιος να την δυληθί; Σ' άρματα προυνό-προυνό. Οί άγριάνθρωποι είνε έτοιμοι. Μέσα σε κιώτια, σε τέντες, σε βίλλες. "Όξω στα χαμοκέλλια και τα σανιδομάγαζα και τις δαγατιές. Παντού σημαίνει έγερτήριο και παντού δίψα και μανία για το αίμα.

Άς ξεδιολύσουμε λιγάκι ποιό είνε το αίσθημα που μαζεύει όλους αυτούς τρύς μακελλάρηδες. Συγχωρούμεν τους κακομοιρηδες τους ανθρώπους της δουλειάς, τους κυνηγούς της τέχνης και του μεροκάματου. Σκοτώνει για να ζήσει. Άμ' ό άλλος; ό πλούσιος, ό εύπορος, ό λεπτός, ό αίσθηματίας, και ό καλλιτέχνης άκόμη. Άλλά και ή κυρία με τη φιλενσπλαχνη καρδιά, και ή άλλη που άγκυλιάζει το σέττερ και το φιλέι και τρέμει μην τυχόν έχει πυρετόν και κακοστομάχιασε, που φρεϊνά μόνον με την ιδέα ότι θα μπορούσε να υποφέρει και κλείνει τα γαλατά μάτια με το χέρι για να μη δει τον κόκκορα που σφάζουν και την κατσαρίδα που θα πατήσουν, και το ποντικάκι που σπαρταρά στα νύχια του άγαπημένου της θηρίου, του χαϊδεμένου συντρόφου, με την ράτσαν του οποίου έχει τη μεγαλύτερη σχέση.

Όλος αυτός ό κόσμος γεμίζει, σκοπεύει, και πυροβολεί. Τι με έφεραν εδώ να ιδώ και τι να απολαύσω;

Την εικόνα την όραία, την ζωγραφιά την άμύμητη μου την λέω, και την έγέμισαν με πινελιές άσχημες από πνιγμένο και μαυρισμένο αίμα. Την άρμονία χίλιων ήχων, και τη μελωδία την άφθαστη και την ύπερτεχνη την έτσάκισαν με τα βροντερόχη τουφέκια των, τα άγρια γαυγίσματα των θηριών των, τις φωνές των και τους άλαλαγμούς θριάμβου, γιατί ένα τρυγονάκι στριφογυρίζον στόν άέρα με τα φτερά τσακισμένα και τα στήθια σχισμένα έπεσε κοντά μας και του κάκου άναπνέει και σπαρταράει και άδικα μάς κυττάζει με τις δυο χανδριές των ματιών

του που μέσα ζωγραφίστηκε όλη ή τρομάρα και λαχιάρα του θανάτου.

Φεύγω και πάλι φεύγω, ούτε το τραπέζι σας ούτε το δέξιμό σας, ούτε την καλήν σας καρδιά και τα γέλια και τη συντροφιά, όλα πασπαλισμένα με σταλαγματιές άχνίζοντος αίματος: με σπαρταρώνταχορμάκια. Ζεστό-ζεστό άνάμεσα στα λεπτά και εύγενικά χέρια σας με σπασμένα πόδια, βγαλμένα έντόσθια, τσακισμένες φτεροφύες και μάτια... μικρά χάντρινά ματάκια που σε κυττάζουν σε να ρωτούν.

— Βρε θηρία άνήμερα! άνθρωποι, δέ βρίσκετε άλλη διασκέδασι, δέν έχετε άλλη απόλαυσι δέν άνακαλύπτετε άλλη συγκίνησι τέλος πάντων που να μην έχη μέσα σπαραγμό, αίμα, και θάνατο; "Όταν το βράδυ εις το φιλόξενο το σπίτι στο θαυμαστότερο κρεβάτι το όποιον συνήντησα στη ζωή μου, τοποθετημένο έτσι που να βλέπη το θάψμα του ναού μετέωρα στη κορυφή της θαλασσίνης άκρας και με φόντο τον ούρανό βαθυγάλας και φεγγαρολουσμένο αποκοιμήθηκα νανουρισμένος από του τριγωνιού τόμονότονο τραγουδι, τρεις φορές πειάχτηκα άπάνω άγριέμενος και τρομαγμένος. Κρανία άνοιγμένα, στήθη αίματοβαμμένα, κρεατάκια μικρά, μαλακά και κάτασπρα κάτω από μαδημένα και χτυπημένα φτεράκια και πύλα σγουρά, κατακόκκινα με περιτριγυρίζαν και με σκέπασαν, και μου έπιξαν τα στήθη.

Ήτον έπόμενος: Δέκα όρνιθία πιλάφι με έτιμώρησαν και έγιναν φαντάσματα, όράματα και εφιάλτες.

ΛΑΥΡΑΣ

ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΝΟΣ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟΥ

Πολύ φρονίμως σκεφθέντες, τον χώρο της Παλαιάς λεγομένης Άγοράς, εις τον όποιον είχαν κάποτε συγκεντρωθή διάφορα μεγαλουργήματα του Άδριανού, τον χαρακτηρίζουν διά του άπλου όνόματος το «τετράγωνον του Άδριανού» προς άποφυγήν των σχετικών συζητήσεων περί του άκριβους καθορισμού των ιδρυμάτων του αυτών. Δικαία δέ ύπήρξεν έπίσης και ή άνταμοιβή προς τον φιλαθηναιον Αυτοκράτορα του δήμου Άθηναίων, αφιερώσαντος εις αυτόν δύο άντι ενός δρόμου, δηλαδή έναν κομμένον εις τα δύο, ώστε ό ζητών κάποιον όφειλέτην του να διατρέχη την από του Παλαιού Στρατώνος μέχρι της Πύλης του Άδριανού έκτασιν της και μη εύρίσκων ότι ζητεί να έπιστρέψη και άναδρομικώς να έρωτῇ διά τον περιού ό λόγος, από τον Παλαιόν Στρατώνα και κάτω, μέχρι του Άγίου Φιλίππου.

Άλλά και οι κατά τα πρώτα έτη της βασιλείας

του Όθωνος διαρρυθμίσται της πόλεως έν πλήρει έπιγνώσει της ματαιότητος των του παρόντος κόσμου εις πάσαν μνημειακήν έκδήλωσιν ή προσωπικήν φιλοδοξίαν, έγκατέστησαν έντός του τετραγώνου του Άδριανού την Παλαιάν Άγοράν με τα σχετικά της όπωρικά και λαχανικά έν οίς και κολοκυθάκια.

Όταν οι Άθηναίοι άπηλλάγησαν των διαφόρων έπιδρομών και άλλοι μόν, καταφυγόντες εις τας τρεις ευεργέτιδας των Άθηνών νήσους, Σαλαμίνα, Αίγινα και Κέα—εις αυτές όφειλεται έν όλοφ μία τουλάχιστον όδός—έπανήλθον, άλλοι δέ άναθαρρήσαντες έξήλθον του άχυρωμένου από τον Ιουστινιανόν Ριζοκάστρου ή κατήλθον, οι έπισημότεροι από την Άκρόπολιν, τον χώρο των Άδριανείων ιδρυμάτων τον εδρον κεκαλυμμένον από τα κρημνίσματα των διαφόρων μνημείων και από τα χώματα των γνωστών οδοεμάρρων.

Πρώτην πρώτην λοιπόν ίδρυσαν την Μεγάλην Παναγίαν των Άθηνών αποδίδοντες εις αυτήν τα εύχαριστήρια. (Εις τα προαύλια της δέ έτάφη κατά τον 8ον αιώνα και ή περιφημος έπί όσιότητι Μήτις ή Δρουγγαρία).

Δέν δυνάμεθα, και δέν θα ύπήρχεν ό προς τοϋτο χώρος, να παρακολουθήσωμεν τον χρόνον και την δρασιν των έντός του τετραγώνου Έλληνικών ιδρυμάτων.

Το Δημογεροντεϊον (Κουσέγιο των Άρχόντων) φαίνεται παλαιότατον και ήνωμένον μετά της άναπτύξεως του θέματος περί της διαδοχής των διαφόρων Άρχόντων των αρχαίων Άθηνών υπό του Βυζαντινού και μεταβυζαντινού Άρχοντολογίου της πόλεως. Ήτο δέ το Κουσέγιο αυτό ιδρυμένον παραπλεύρως της εκκλησίας της Μεγάλης Παναγίας κατεχούσης το κέντρον.

Άλλο έπίσημον ίδρυμα, μεταγενέστερον όμως, εύρίσκομεν την Σχολήν του ιερομονάχου, κατόπιν Μητροπολίτου, Γρηγορίου Σωτήρη, άν μη Σωτηριανού, την πρώτην του τότε Ευρωπαϊκού τύπου Σχολήν, μετά Βιβλιοθήκης, ήν κατήρτισεν ό ίδιος δωρητής ό προικοδοτήσας και την Σχολήν του.

Εις τον αυτόν χώρο ειχεν ιδρυθή προς την βορειοδυτικήν γωνίαν και τις λαχαναγορά και ιδίως το ίχθυοπωλείον της πόλεως.

Εις την τμηματικήν αυτήν άγοράν άνήρχοντο από τα μέχρι της σημερινής εις άτυχεστάτην έγκατάλειπιν διατελούντα σκαλάκια.

Τό άρχαιότερον όμως μνημείον του τετραγώνου το όποιον περιεσώθη και άντέσχεν εις έπιδρομάς και εις τον σχετικόν όλεθρον, ήταν ό μέχρι των τελευταίων έτών έπιζήσας πελώριος πλάτανος έχων και άρχαία άκόμη ιστορικά και προγονικά δικαιώματα.

Και τώρα είνε καιρός να έξέλθωμεν του τετραγώνου.

Τα Άνατολικά κρηπίδωματα του τετραγώνου τα κατά την όδον Αιόλου άπετέλουν το λεγόμενον Άπάνω Παζάρι μετά του σχετικού και άπαραιτήτου Άπάνου Συντριβανιού.

Εκεί ήσαν τα κρεοπωλεία. Άπέναντι των δέ πλαγίως το Κατάστημα του Κατή των (Άθηνών (τό Κατηλίκι) μετά των προχείων εις τα ύπόγεια του φυλακίων.

Στρέφόμενοι προς βορράν, εις την όδον Πανδρόσου, όπου τα δημοφιλή Άμπατζιδικά έπαινον τα προμνημονευθέντα Σκαλάκια, κάμπτοντες δέ την γωνίαν προς δύσην μετά το Τζαμί του 18ου αιώνος, το μόλυβδοσκεπές πρό του Άγώνος άπαντάρμεν κατά την έρειπωμένην Σιοάν του Άδριανού την περίφημον έκκλησίαν των Άσωμάτων στα Σκαλιά ήτις κατά τα πρώτα έτη της βασιλείας του Όθωνος διετήρει την άρχιτεκτονικήν της εμφάνισιν, κρημνισθείσα δέ κάτω πιν έπαφην άναμνηστικός έπί των τοιχωμάτων της πολύ χαρακτηριστικήν θρησκευτικήν σύνθεσιν.

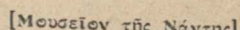
Γ. ΜΠΟΥΓΚΡΩ — Ό θρίαμβος του μάρτυρος.

[Μουσείον Λουξεμβούργου-Παρίσις]

δικασθε. Στους λόγους των φυλαζιζομένων, καθώς βλέπετε. Δέν μπορείτε αρά γε, αξιότιμε κύριε, νά πῆτε ἕνα καλό λόγο γιά μένα; Μά τόν Θεό, δέν πταίω!

ΛΕΩΝ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Κ' ἔπειτα ἐξερχόμενος εἰς τὴν αὐλὴν καὶ δια-
σχίζων ὅλην τὴν ἑκτασίν της ἐπανῆλθε πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ Ἰαννοῦαριος ἐπέσειρεφε καὶ αὐτὸς
πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. (ἔπεται συνέχεια).

Ὁλο το ἀπόγαμα ἀνα-
στρέψουν τὴν πηγή τοῦ τρά-
γου, ἀλλὰ δὲν τὴ βοήκει.
Τὸ βράδυ δὲν ἔφαγε τίπο-
τα στὴ σπηλιὰ τῆς. Ὁλό-
κληρὴ τὴ νύκτα ἀνείρευσαν
τὰν γάργαρος ἀνάβους καὶ
χιονοστράταλλα πὺν δὲν
τῆς ἔδωσαν τὴν πυρκαϊά.
Ξυπνοῦσε κάθε λίγο ξαφνι-
σμένη, τὰ χεῖλη τῆς κολι-
δοῦν, τὰ ἔβλεπε μὲς λίγο
γάλα καὶ πάλι ἀποκοι-
μιούνταν. Σὰν ἔβλητο τὴν
αὐτοῦλά ἔνοιωσε στεγνά
τὰ σπαστικά τῆς κι' οὐτε
σπασὴν κι' οὔτε σάλαος ἔ-
βγαине ἀπὸ τὰ στήθεια τῆς.
Καὶ νὰ τὴ σοφίσουν τότε
γὰρ νὰ φωνεῖσθῃ μὲν ὅρα
ἀσχητὴ τοῦ τράγου τῆς
τὴ διαβ. Πρῶτ-πρῶτὸν
τάγιασε τὸ χρῆδινο ψωμί τῆς
ποῦ δὲν ἔφαγε ἀποβαρύν-
ουστερα ἄλλως σὲν πάλι-
μι της τριμμένη αὐτά
κι' οὐ τράγος ὀδύνην. Πόλ-
ἀκόμα αὐτὸ τὸ μεσημέρι δ

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟΝ ΟΥΓΟ ΦΩΣΚΟΛΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ

Ἔτσι, φλογισμένος ἀπὸ τὸ ζῆλο τοῦ καλοῦ, ὅταν εἶδε τὴν Ἰταλία ν' ἀλλάξῃ τὰ βήματα καὶ νὰ τὰ βάζῃ σὲ δρόμο πὺν δὲν εἶτανε σωστός, τὴν ἐκατηγόρησε καὶ τὴν ἐμάλασε, ὅπως ὁ πατέρας τιμωρεῖ τὸ παιδί του γιὰ τὸ σφάλμα του, ἐπειδὴ δὲ θέλει ξένη βρυσὴ νὰ κάμῃ, μὲ μεγαλῦτερη ντροπὴ, νὰ ξεσπᾷ ἀπὸ τὸ ἀδιάκριτο μάγουλό του ἡ κατηγορία τοῦ σφάλματός του. Μὲ τέτοια πρόθεσι ἐκεντήσανε τὶς πατρίδες τοὺς ὁ Πετράρχης, ὁ Βοκκάκιος, ὁ Ἀρετίνος καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλους, ὁ μεγαλῦτερος ἀπ' ὅλους, πὺν μέσα στὴν ψυχὴ του ἡ ὁργὴ ἐκάθησε ὑπερήτρια τῆς Δικαιοσύνης, καὶ κραυγάζοντας πρὸς τὴν Ἰταλία:

«Δούλη—τῆς εἶπε—καὶ κατοικία τοῦ πόνου, πλοῖο χωρὶς κυβερνήτη σὲ μεγάλη τρικυμία, ὅχι δέσποινα τῶν ἐπαρχιῶν, μὰ πορνείο!»

Φαιδρύνοντας τοὺς ὑπέροχους θυμούς του, ὅχι μονάχα στοὺς τόπους πὺν εἶνε πιά νεκρὴ ἡ ἐλπίδα, μὰ καὶ στὶς πεδιάδες τοῦ πόθου, κ' ἀκόμη στοὺς οὐρανοὺς, ὅπου τὰ πρόσωπα τῶν οὐρανίων, καθὼς μιλοῦμε γιὰ τ' ἀμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων γίνονται σκοτεινά. Ὁ Φώσκολος ἀπόβλεπε πάντα σὺν καλῶς τῆς Ἰταλίας, μὲ τὴ σκέψι, μὲ τὴ φωνή, μὲ τὸ ἔργο, καὶ μόνο τὴν ἀπαράτησε ὅταν εἶδε πὺς οἱ ἐλεύθεροι ἀρετὲς του μπορούσε νὰ τοῦ φέρουνε βεβαιότατη καταστροφή. Κ' ἔκαμε καλά, γιατί ἐκεῖ μὲ τὴ δόξα τῶν Τεχνῶν ἀνακατευόταν ἡ ντροπὴ τῆς δουλείας. Δίκαιο εἶταν ἐπομένως νὰ πᾶν σιμὰ στοὺς Ἀγγλους, ἀνθρώπους πραγματικὰ δοξασμένους στὶς ἱέχνες, στὴ Σοφία, στὰ Ὁπλα, καὶ ἀρκετὰ εὐτυχιμένους γιὰ τὸ πολίτευμά τους. Μὰ γιὰ νὰ μείνῃ ἀδιχτός ὁ λόγος μου ἀπὸ κάθε διαφοροῦμένη ἐννοια, ἐπιθυμῶ κάθε ἀκροατῆς, εὐνοϊκὸς εἶτε ὅχι, νᾶνε βέβαιος πὺς μιλῶ γιὰ τὸ πολίτευμα μὲ τὸ ὁποῖο κυβερνοῦνε τὸν ἑαυτὸ τους. Ἐχτός ἂν κανένας, πὺν ἀπὸ ὑπερβολικὴν εὐγένεια δὲ δυσχεραστὴται γιὰ τὴν ἡρθε νὰ μ' ἀκούσῃ, σ' αὐτὸ τὸ σημείο μ' ἐρωτήσῃ: «Πᾶει καλά, ὁ ἐλευθερώτατος καὶ παντοῦ εὐδόκιμος αὐτὸς ἐκατάφυγ' ἐκεῖ οἱ Ἀγγλοι δὲ θελήσουνε νὰ τοὺς δώσῃ μαθήματα στρατιωτικῆς σοφίας, ποιητικῆς τέχνης, ρητορικῆς, χριτικῆς; μὰ πὺς θὰ κάμῃ μὲ τὴ γλῶσσα, πὺν θὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ δείξῃ ποῖος εἶναι καὶ τί μπορεί νὰ κάμῃ, στοὺς ἀγγλικούς κύκλους, οἱ ὁποῖοι δὲ θὰ κάμουνε τὴ χάρι σὶν ξένο νὰ σταματήσουνε τὴ γλῶσσα τους γιὰ νὰ μιλήσουνε τὴ δική του;» Ὅποιοι θάλεγε αὐτό, θὰ μιλοῦσε σωστά. Γιατί ὅταν ἐγύρισε τίς πλάτες στοὺς Ἰταλοὺς ὁ παράξενος καὶ περιπαθὸς ἐκεῖνος ταξιδιώτης, δὲν εἶταν ἱκανὸς μήτε νὰ κουτισομιλήσῃ τὴ γλῶσσα τῶν νέων τοῦ φιλοξενιῶν, κ' ἡ ὁμιλία ἐκείνη πὺν οἱ φράσεις τῆς δὲ βαίνουνε μαζί μὲ τὴ σκέψι, μὰ κατόπι, εἶνε πολὺ βλαβερὴ καὶ κάνει τὸν ἀνθρώπο νὰ φαίνεται πολὺ κατώτερος ἀπ' ὅτι εἶνε. Μὰ ἔτσι φαίνεται ἐπίσης καὶ τὴ πνεῦμα τοῦ χάρισεν ἡ φύσι. Καὶ τοῦ χάρισε τόσο, πὺν σὲ ὀλιγώτατον καιρὸ, ἔκαμε νὰ φανῇ ποῖος εἶτανε στὴν Ἀγγλία, στὴν Ἰταλία νὰ μεγαλώσῃ ἡ δόξα του, κ' ἐμὲ, πὺν τὸν ἀκολουθῶ στὴν Ἀγγλία, πρὶν παρυστρατήσω ἀπὸ τὸ σκοπὸ μου, μ' ἔκαμε ταχύτερα νὰ τὸν παρακολουθῶ. Ἐπειδὴ γιὰ νὰ μὴ μιλήσω γι' ἄλλα τοῦ ἔργου, τώρα πὺν δὲν χρειάζονται σὺν θέμα μου, ἀναφέρω μόνο πὺς ἐτύπωσε στὴ γλῶσσα τους μιὰ μελέτη πολυμοθέστατη, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀνάγγελλε τὸ «Ὅραμα τοῦ Πάτερ Ἀλβερτίου» πὺν δημοσιεύτηκε στὴ Ρώμη ἀπὸ τὸν Ἀβὰ Φραγκίσκο Καντσελλιερη, κ' ἔτσι τοῦ ἀνοίχτηκεν ὁ δρόμος κ' ἐγράψεν αἰσθητικὰ δυὸ φορές γιὰ τὸν Δάντε, κ' ἐπειτα γιὰ τὸν Πετράρχη, καὶ τέλος γιὰ τὸ Βοκκάκιον κ' ἔτσι οἱ Ἀγγλοι ἔχουνε στὴ γλῶσσα τους, σκαλισμένον ἀπὸ ρωμαλεὸ χέρι, τὸν αἰῶνα πὺννε πατέρας τῆς ἐπισήμης σ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Βέβαια δὲν πέφτει κάτω τ' ὄνομα ἁλῶν, πὺν μιλήσανε προηγούμενος γι' αὐτὸ τὸν αἰῶνα, μὰ ὅπως ξέρουμε πὺς κανένας τοὺς δὲν ἔκαμ' ἐκεῖνο πὺν ἔκαμε ὁ

Οὔγος, ἔτσι μᾶς εἶνε εὐχάριστο μαθαίνοντας πὺς μὲ τὸ ἔργο τοῦ Οὔγου, ἡ φήμη τῶν μεγάλων ἐκείνων ἐγίνε ἀντικείμενο σεβασμοῦ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, μὲ περισσότερες πληροφορίες. Οὔτε εἶτανε δουλειὰ γιὰ πνεῦμα κατώτερο ἀπὸ τὸ δικό του νὰ μιλήσῃ ἀντάξια γιὰ κείνο τὸν αἰῶνα, πὺν εἶνε γεμάτος μὲ πολυποίκιλα συμβάντα. Διχόνοιες καὶ θυμοί: μάχες δεινὲς μὲ τοὺς ξένους: δεινότητες, ἐμφύλιες, μικροτυραννίσκοι σκορπισμένοι στὴν μιὰ καὶ στὴν ἄλλη: βυθίσματα μεγάλων εὐτυχῶν, ἀνεβάσματα παμμεγίστων δυστυχῶν: πολῖτες διωχόμενοι ἀπὸ πολῖτες νικητὲς ἀξιοθρήνητης νίκης: ἀνάρρησι βασιλέων, φυγὴ καὶ πτώσι. ἡ Ποτρίδα κομματιασμένη κ' ἐπομένως εὐκόλο κυνῆγι σὶν ἐχθρό: ἡ Ἰταλία κατατημένο θέατρο δυστυχίας, καὶ μέσα σ' ἐκείνη τὴ σύγχυσι τῶν παθῶν, τῶν νόμων, τῶν μαχῶν, ἐπροβάλλαν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι θνητοί, σὺν ξέρες μέσα σὲ τρικυμῶμενον ὠκεανό.

Καὶ σιγὰ-σιγὰ ἔγραφε γιὰ τοὺς ἄλλους Κλασσικούς. Φανταζόμαστε μὲ πόση προσοχὴ τὸν ἀκούανε καὶ τὸν ἐδιδάξανε, αὐτὸν, πὺν μπορεί κανένας νὰ πῇ πὺς ἐμιλοῦσε γιὰ κείνα τὰ πνεύματα μὲ τὴ βεβαιότητα πὺν φέρνει τὴν πίστι, ἔχοντας δείξει μὲ τὸ ἔργο του πὺς ἐπῆρε τὴν βοήθειαν ἀπ' αὐτὸ μὲ τὸ ἰσχυρότατο πνεῦμα του, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ τὰ συναγωνίζεται. Ἔτσι θὰ μᾶθουνε καλύτερα οἱ Ἀγγλοι πὺς οἱ Ἰταλοὶ ἂν ἔχουνε νὰ τοὺς φθονίσουνε γιὰ κάτι, αὐτὸ δὲν εἶνε σχετικὸ μὲ τοὺς συγγραφείς. Καὶ ὁ Οὔγος εἶχε λάβει ἡψιστες τιμὲς σιμὰ στοὺς πρώτους: κ' ἀκούστε ὀνόματα πὺν τὸν ἐπεριοχιζότανε καὶ τὸν ἐτιμούσανε: κ' ὁ Ρόγκερς, κ' ὁ Μόσρε, κ' ὁ Κάμπελλ, κ' ὁ Λόρδος Ὀλαντ, ὁ γενναιοδωρότατος φίλος κάθε ἰδιοφυίας. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, ὅπως εἶνε μικρότατο πρᾶμα νὰ φημιστῇ κανένας ἀπὸ τοὺς μετέριους, ἔτσι ἀντιθέτως μπορεί νὰ ὀνομαστῇ ἐνδοξὸς ἐκεῖνος πὺν θεωρεῖται τέτοιος ἀπὸ ἄλλους ἐγγενέστατους καὶ ὀνομαστότατους.

Ὅμως σκεφτῆτε πόσο δύσκολο εἶνε ν' ἀπλωθῇ κανένας σὲ μιὰ χώρα, ὅπου βρίσκεται τὴν σοφία καὶ λογοτέχνες πὺν ἔχουνε τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους τους, πὺν δὲ φατριάζουνε μονάχα χάρι τῶν ἀτόμων τους, μὰ καὶ χάρι τῆς Πατρίδας τους, ὅταν βλέπουν ἕναν ξένο νὰ συγγράφῃ στὴ γλῶσσα τους: λογαριάστε το αὐτό, κ' ἐπειτα ἐμπάτε σὺν σπουδαστήριον τοῦ Murray μὴ διατάξετε ἐπειδὴ ἐκεῖ μέσα δὲ συχνάζουν ἀνθρωποὶ μικρῆς σημασίας, μὰ μεγάλοι πολιτικοί, πολεμιστὲς, ρήτορες, ποιητὲς, φιλόσοφοι, καλλιτέχνες, ἐπιστήμονες, φιλόλογοι, κάθε εἶδους μεγάλοι κύριοι καὶ πρίγκιπες. Ἐμπάτε καὶ θὰ δῆτε νὰ προσφέρωνται σὺν μᾶτια σας δύο εἰκόνες κρεμασμένες στοὺς ἀπέναντι τοίχους, μόνες καὶ χωρὶς ἄλλη συντροφιά τριγύρω τους, πὺν παρασταίνουने ὀλόκληρους τὸν Οὔγο Φώσκολο καὶ τὸ Μπαίρον, πὺν στέκονται ἐλεύθεροι κοιτάζοντας. Κ' ὁποῖος ἀπὸ ἐξαιρετικὴ χάρι τῆς τύχης ἐτύχαινε νὰ ἰδῇ ἐκείνους τοὺς δύο τίς τρεῖς ἡ τέσ-

σερες φορές πὺν συνομιλήσανε σ' ἐτούτῃ τῇ ζωῇ, ἴσως δὲ θὰ τοὺς ἔβλεπε διαφορετικὰ ἀπ' ὅπως σ' ἐκείνες τίς ζωγραφιές, νὰ ἐξετάξῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ τ' ἀστραφτερά του μᾶτια, καὶ ν' ἀφίγη νὰ διαφαίνεται ἀπὸ κείνα, ἀνάμεσα στοὺς ὑψηλοὺς του συλλογισμούς, ἡ μυστικὴ χαρὰ πὺς ὁ ἕνας μοιάζει μὲ τὸν ἄλλο. Κι' ἂν ἴσως δὲν ἐμοιάζε ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο χωρὶς ἐξαίρεσι,—ἐπειδὴ τ' ὄνομα τοῦ Ἀγγλου ἐξοῦσε ἀπὸ καιροὺς στὴν ἱστορία, κ' οἱ πρόγονοί του, πὺν πολεμήσανε δοξασμένα κ' ἐσυντροφέψανε στὴν Ἀγγλία τὸ Γουλιέλμο τὸν Καταχτή, τοῦ ἀφῆσανε κληρονομία τὸ βαθμὸ τοῦ ἑταίρου, καὶ τὰ πολλὰ κ' εὐτυχισμένα πλοῦτη,—δὲ θὰ μὲ ταράξῃ, γιὰ εἰμ' ἐτοιμὸς νὰ παρατηρήσω πόσο αὐτὸ εἶνε ὑπὲρ τοῦ Οὔγου, πὺν χωρὶς αὐτὲς τίς κολακίες τῆς τύχης, πὺν γιὰ κείνον πὺν τίς προσέχει ἔχουνε τὴν δύναμι, δὲν ὑπάρχει ἄλλο πὺν νὰ ἐμποδίσῃ τὴ σύγκρισιν μεταξὺ τους. Καὶ μοιάζουμε γιὰ τὴ γοργότητα τῆς φήμης τους, γιὰ τὸ ὕψος τῶν τολμηρῶν τους διανοιῶν, γιὰ τὴ δύναμι τοῦ θάρρους τους, γιὰ τὸν γενναίωψυχον ἔρωτα πὺν τρέφανε πρὸς τὴν ἐλευθερία, πὺν εἶνε πηγὴ τῶν πολιτισμένων ἀρετῶν, γιὰ τὴν αὐθόρμητη, ξαφνικὴ, ἀχαλίνωτη, καὶ σχεδὸν ὑπερβολικὴ ρητορικὴ πλημυρὰ, γιὰ τὴν ἐξυπνάδα μὲ τὴν ὁποῖαν ἐκακομεταχειριστήκανε κ' ἐπεριπαίξανε τὰ κορυφὰ κεφάλαια τῶν ἐφημέρων σοφολογιώτατων, γιὰ τὸν τρόπο πὺν ἀναγγέλλανε, χωρὶς νὰ φοβῶνται τοὺς κινδύνους, τίς ὀφέλμες ἀλήθειες τόσο στὰ γράμματα ὅσο καὶ στὴν πολιτικὴ, ἔτσι πὺν ὁ ἕνας ἐγίνε δυσάρεστος στὴν Ἰταλία κ' ὁ ἄλλος στὴν Ἀγγλία σ' ὅλα, τέλος, ὅσα μπορούνε νὰ κάμουνε τὸν ἀνθρώπο σεβαστὸ καὶ ἐπιφοβὸ σὶν κόσμον, ὠφελόντας τον, κ' εἶταν ἀκόμη ὁμοιοι (ἀλίμονο θλιβερώτατη ὁμοιότητα) ὥς καὶ γιὰ τὴν ἐλάβανε τελευταῖοι τους ἄστυλο σὶν ἴδιον τόπο. Γιὰ τὴν τελευταία ὁμοιότητα ὅλοι οἱ δικοὶ μᾶς πρέπει νὰ θλίβονται. Ὁ Ἀγγλος ποιητὴς ἀναπαύεται στὴ γῇ τῶν πατέρων του, ὁ Ἕλληνας ὅχι. Μὰ σ' ἐμὲ ἀρκεῖ νὰ σημειώσω αὐτὸ στὴν εὐγένειά σας, πὺν μάλιστα πιστεύω πὺς σὲ πολλοὺς θάχει γιγίσει τὴ μυστικὴ τους σκέψι. Καὶ δὲ θὰ σὰς φανῇ πὺς θὰ τὸν ἐξαναποχτούσατε τὴν ἡμέρα ἐκείνη, πὺν θὰ τὸν ἐξαναφέρνατε στὴν Πατρίδα του, ξανασχίζοντας τὰ ἴδια νερά πὺν σχιστήκανε γιὰ νὰ πᾶν ὁ Μπαίρον στὴ δική του: θὰ παρηγορούσατε τὴν ψυχὴ του, ἐσεῖς Σεβασμιώτατε, ἂν ἐκάνατε νέα παράκλησι. Ἐπάνω στὰ κόκκαλά του, τὰ ὁποῖα σ' αὐτὸ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, ντυμένα τίς βρεφικὲς τους σάρκες, ἐλάβανε μιὰν ἡμέρα τὸ βράβειο. Καὶ δὲ θὰ μνησικαχῶ, μὰ θὰ χαρῶ πολὺ, ἂν ἐκείνη τὴν ἡμέρα μιλήσῃ ἄλλος μὲ τέχνη ἔπάνω σ' ἐκεῖνα γιὰ τὸ πνεῦμα του καὶ γιὰ τίς ἀρετὲς του.

Μὰ ἐνῶ βλέπω νοερώς τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοὺς τοῦ δὲν ὑπάρχουνε πιά, ἀναγκάζομαι νὰ καρφώσω ἀναστενάζοντας εὐλαβικὰ τὰ μᾶτια στοὺς οὐρανοὺς, καὶ νὰ δακρίσω, γιὰτὶ, ἀφοῦ μᾶς ἐμε-

θύσανε γιὰ τόσο λίγην ὥρα μὲ τὸν ἑαυτὸ τους, ὡς ἀπαράτησανε σὶν ἔννοια τοῦ πόθου, ἐπειδὴ ὁ θάνατος τοὺς ἐξαμοίωσε μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, μὲ τοὺς ὁποῖους τόσο λίγο ἐμοιάζανε. Καὶ κανένας ἀπὸ σὰς, ἂν δὲν ἔχῃ ψυχὴ ταπεινὴ καὶ γυδαία, δὲ θὰ πῇ πὺς ἐφυγ' ἀπὸ τὸ θέμα. ἂν σταματήσω ἐδῶ ν' ἀναστενάξω γιὰ ἕνα ἄλλο. Δέξου ἕνα μᾶς θλιβερότατο χαιρετισμό, ὃ εἶπε νικητὴτο πνεῦμα τοῦ Γκυλφόρ! Ἄν ἡ τύχη μᾶς εἶτανε τόσο φιλικὴ ὥστε νὰ ζῆς ἐσὺ καὶ ἐγὼ ἐδῶ παρῶν, ὁ φόβος μὸναχὰ μὴ πῶς φανῶ γιὰ κόλακας στοὺς ἀκροατὲς μου, μόλις θὰ με συγκατοῦσε νὰ σοῦ ἀποτινῶ ἀμέσως τὸ λόγο, τώρα πὺν γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀρετὴ τῶν ἐκλεκτῶν.

(ἔχει συνέχεια)

Δ. ΜΟΡΕΛΛΙ.—«Ὁ ἄσπρος υἱός».

Μεταφρ. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ

